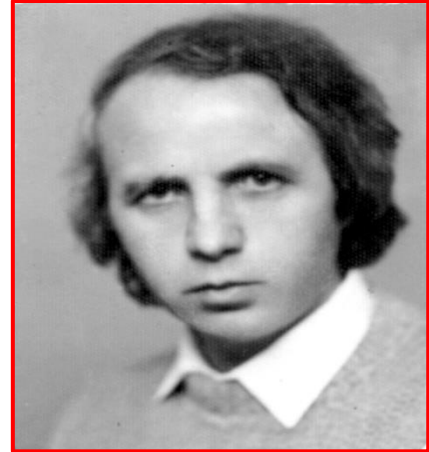

Florea Burtan

Aprecieri critice de Stan V. Cristea

Florea Burtan pare să nu-și fi schimbat niciodată chipul, rămânând și astăzi sub același nimb – de poet, puțin boem, dar întotdeauna prietenos – sub care l-am cunoscut prin aprilie 1968, la prima întâlnire a cenaclurilor literare din Teleorman, județ ce începuse, atunci, după recenta reînființare, să-și regăsească tradițiile literare din perioada interbelică, aceea a unor experiențe literare entuziaste care se impuseseră mai ales la Roșiorii de Vede, la Turnu Măgurele și la Alexandria.

Între acei tineri talentați, prezenți prin anii 1968-1970, în paginile ziarului „Teleormanul” și ale suplimentului său, dintre care câțiva au atras atenția mai târziu cu primele lor cărți de poezie sau de proză, și anume: Titi George Câmpeanu (n. 1951), Florea Miu (n. 1951), Rodian Drăgoi (n. 1951), Rodica Palade (n. 1952), Theodor Răpan (n. 1954), Anton Tianu (n. 1948), Nicoleta Milea (n. 1952), desigur, Florea Burtan (n. 1948) făcea o figură aparte. Fiecare dintre aceștia își avea propria sa „personalitate” literară (chiar dacă erau atât de tineri!), nu semănau între ei, cum nu semănau nici cu alții de aiurea, își căutau, pe atunci, „un nume”, pe care și-l vor fi găsit mai apoi, sub un nimb de proșpețime și de vigoare. Florea Burtan își avea, la fel, numele său distinct, de poet „născut, iar nu făcut”, venind cu un univers poetic aparte, cu totul diferit de acela al lui Florea Miu ori de al lui Rodian Drăgoi, de pildă, care erau și ei apropiați de spiritul rural.

Florea Burtan era încă de pe atunci un generos, trăsătură sub care a rămas pentru totdeauna, în primul rând față de propriul său talent, pe care și l-a cultivat cu vrednicie și seriozitate, fără să se sperie de vremuri ori de adversități, dar și față de ceilalți – prieteni sau nu -, după cum aveam să-l regăsesc peste ceva mai mult de un deceniu, când l-am revăzut la cenaclul din Alexandria și la unele întâlniri literare organizate pe atunci în județ, ori prin 1988-1989, când realizam, sub girul revistei „Argeș”, publicația „Pagini teleormănene”, la care colaborarea sa a fost una de

substanță. Sub aceeași generozitate l-am regăsit și în urmă cu vreo douăzeci și cinci de ani, când, la Alexandria, s-a încercat editarea unei reviste de cultură (din păcate, nici „Azi”, nici „Moromeții” și nici „Carul solar” n-au izbândit mai mult de unul-două numere). Aceeași generozitate a dovedit-o și în toți anii cât a colaborat la revista „Meandre” (pe care am editat-o, semestrial, în perioada 1998-2010), dar mai ales de când se ocupă de revista de cultură „Caligraf”, în paginile căreia ne-am regăsit aproape toți cei care avem începuturile literare prin anii 1968-1969, cu deosebire de prin 2003 încoace, de când revista apare doar sub coordonarea sa.

La fel de generos a fost Florea Burtan și cu propria sa generație. N-a dat buzna peste aliniamentele ocupate – pe drept sau nu – de alții, n-a ținut cu tot dinadinsul calea unor critici literari, cărora să le cerșească opinia, dacă aceasta a venit de la sine, s-a bucurat, cu dreptul pe care i-l confereau cărțile sale; nici nu și-a făcut cunoscute eventualele rezerve față de cei din jur decât atunci când a fost musai cazul, și nici n-a răspuns cu aceeași monedă răutăților și invidiilor unora dintre confrăți. Încât, îi dau dreptate lui Florentin Popescu, când afirmă că principala trăsătură de caracter și de comportament a lui Florea Burtan este „discreția, ca semn de noblețe”, adică „discreția, construită pe o anume pudoare”. Descins din lumea țărănească, Florea Burtan a pășit în literatură întocmai cum ar fi pășit într-o catedrală, cu sfințenia și sinceritatea sufletului curat, încărcat de un anume fast și de tulburătoare neliniști, dar încrezător că versurile sale vor fi înțelese cum se cuvine...

În cazul **poetului** Florea Burtan, situat „între două generații” („Nu este nici un șaizecist în totalitate, nici un optzecist sadea. Poate corectă ar fi implicarea sa în «promoția 70», care prefigurează caracteristici dezvoltate în deceniul opt și prelucrează pe cele încă viguroase din vremea afirmării și consacării șaizeciștilor.”), este vorba despre „un optzecism atipic în care formele tradiționalismului sunt păstrate și înnoite drept structură a poemelor”, opinie ce se aseamănă întrucâtva cu aceea exprimată de Florea Miu, care vedea imaginea „unui neotradiționalist care și-a găsit propriul timbru, ca și un mod personal de reflectare artistică”.

Prima etapă a poeziei lui Florea Burtan o reprezintă volumul *Flaut pe răni* (1979), cu care a obținut premiul pentru debut al Editurii „Cartea Românească”. Obsesiv, „poemele se încheagă pe rădăcinile locului”, iar „gesturile oamenilor sunt rituale” ori, mai mult, „ceremonialul este implicit fondului metafizic al existenței”. Dar, „ceremonialele care redau vigoarea satului, atmosfera celestă, pură, care înconjoară locul”, sunt „pândite din umbră de primejdii nenumite”. Pe de altă parte, singurătatea poetului „crește peste sinele său obligat să se adapteze altor locuri și altor timpuri”.

Următoarele două volume, *Valea plângerii* (1994) și *Izgonirea din rai* (1996), reprezintă a doua etapă a poeziei lui Florea Burtan. Ieșind din tăcere și singurătate, poetul înțelege că „apropierea de această lume este singura salvare, deși „această lume pare să nu mai încapă în timpul istoric”. Într-o asemenea împrejurare, dragostea este coborâtă în cântec: „Iubita n-are chip, este o umbră, un personaj misterios, o întruchipare care, însă, devine martorului întregului zbucium.”. În plus, sub presiunea optzecismului, poetul recurge și la recuzita urbană, dar exercițiile postmoderniste „nu ating decât primul nivel al expresiei poetice”, cum se-ntâmplă mai ales în „Valea plângerii”. În schimb, în „Izgonirea din rai”, zbaterea iubirii „se așază în vers cu oarecare violență”, totuși, într-un „firesc al tragicului existențial.

Cu volumul *Înstrăinări* (2000), Florea Burtan începe „marea reîntoarcere în satul pe care l-a părăsit cândva, fără să-l fi uitat vreodată”, ceea ce constituie cea de-a treia etapă a liricii sale, întărită și de volumele *Insomnii* (2002) și *Triumful disperării* (2004), dar și de antologia *Poeme de dor* (2005). „Poetul începe marea lui călătorie spre obârșie”, care îl face să înțeleagă un fapt esențial: „Ceea ce a lăsat la plecare e acum de nerecunoscut. Istoria a făcut ravagii, practic, a condamnat această civilizație la moarte”, iar poetul, „prin condiția sa, devine martorul agoniei acestei construcții românești”. Regăsindu-se singur, înstrăinat, încearcă să se autoevalueze, încât, după ce comoara sa de suflet „a fost jefuită de vremuri”, nu-i mai rămâne decât „să-și reîntemeieze sufletul pe baza memoriei care mai păstrează vechile imagini”. Face acest lucru atât în „Înstrăinări” și în „Insomnii”, cât și în „Triumful disperării”, volum în care poetul devine „Cronicarul trist și melancolic al unei istorii sângeroase și necruțătoare”. În plus, antologia „Poeme de dor” nu este decât o „recapitulare” de etapă, poetul fiind conștient că „motivele lirice ale discursului său cer înnoiri sau adăugiri”.

Cea de a patra etapă a poeziei lui Florea Burtan este configurată prin volumele *Obsesia labirintului* (2007), *Poeme de odinioară* (2008), *Partea mea de târziu* (2010) și *Elegii din cătun* (2012), fiind încheiată cu antologia de autor *Flaut pe răni* (2014). Acum, poetul „înlocuiește insomniile cu obsesiile unui labirint” ce pare a nu avea vreo ieșire, căutându-și identitatea între lumea satului, „părăsită, care nu mai are întoarcere”, și lumea urbană, „într-o continuă mișcare, sub impulsurile fantastice ale timpului”. Discursul liric „se radicalizează”, iar disperarea abia reținută „învelește fiecare gest”, cum se-ntâmplă mai ales în „Obsesia labirintului”. În „Poeme de odinioară”, se observă „pătrunderea unei anume gravități” și se păstrează „accentele pesimismului involburat”, iar în „Partea mea de târziu”, o dată în plus, „poetul se încumetă să revigoreze romantismul trecându-l într-un neoromantism, și demonstrând că acesta

încă nu și-a epuizat sursele”. În fine, în „Elegii din cătun” se-ntâmplă „despărțirea tragică de cătun”, de cătunul de obârșie, adică de acea lume ancestrală, primordială, întemeietoare, despărțire însoțită de anume „ceremonii” și de ceea ce reprezintă, inevitabil, „pedepsele”, totul conturând parcă solemnitatea unei simfonii.

Florea Burtan este și un **prozator** la fel de viguros precum este ca poet, „un” povestitor care știe să construiască aparent desprins de subiectele sale literare”, în cărțile sale de proză putându-se descifra „un proces complex de conservare și apoi de canonizare a vieții rurale cu filosofia sa cu tot”. Așa se întâmplă în volumele de povestiri *Pedepsele* (1994) și *Amurgul zăpezilor* (1995), care dau seamă despre faptul că Florea Burtan „știe măsura lucrului bine făcut”, căci fiecare povestire a sa „este și un poem”, iar „la interferența poeziei cu proza se nasc aceste bijuterii epice”, pentru care „farmecul frazei, muzicalitatea ei, cântecul ei metaforic” sunt trăsături specifice.

În pandant cu acea „răscolitoare simfonie a despărțirii de sat și de civilizația lui”, fixată în volumul de versuri „Elegii din cătun” (2012), prozatorul Florea Burtan vine, surprinzător, cu romanul *Atelierul de tâmplărie* (2014), care este „elegia locului devenit centrul universului”, dar și „romanul agoniei unei civilizații originale, care începe să se piardă în lumea contemporană”. Romanul este, în fapt, cronică despărțirii de o civilizație din care mulți dintre noi am evadat cu speranța unei alte desăvârșiri, de care uneori am avut parte, fără însă a mai avea posibilitatea să regăsim vreodată în acel univers pierdut entuziasmul ce ne-a însoțit zborul dintâi. Cartea lui Florea Burtan „este un tragic poem al despărțirii de noi înșine”, precizează criticul literar Liviu Comșia.

În fine, despre **publicistul** Florea Burtan – într-o triplă ipostaziere, de jurnalist, de publicist și de editor -, Liviu Comșia vorbește cu aceeași seriozitate cu care a făcut-o în cazul poetului și în cazul prozatorului, aducând în discuție jurnalismul său cultural (reportaje despre fapte și evenimente culturale, mai ales), care este „expresia sa de istoric al clipei pentru meleagurile teleormănene” (cele câteva texte invocate sunt elocvente în acest sens), precum și publicistica sa culturală (interviuri, recenzii și cronici literare, articole de atitudine). Aici, Florea Burtan „rămâne același stilist nobil, îngrijit, rafinat, respectându-și credința în scrisul frumos”, deși uneori „părăsește calmul melancolic al visătorului”, luând atitudine în legătură cu chestiuni ce nu se înscriu pe un făgaș normal.

Nu trebuie uitat nici faptul că Florea Burtan și-a legat numele de revista de cultură *Caligraf* (la a cărei fondare este partaș, în 1999, alături de scriitorul Gheorghe Filip), revista – singura care mai apare astăzi în

judete- fiind acum în întregime creația sa, „de la concepție până la asigurarea finanțării”. Asupra rostului acestei reviste, ca „oglindă” a vieții literare din Teleorman, dar și ca „fereastră” spre lumea literară românească de astăzi, nu cred că mai este nevoie să insistăm.

În concluzie, între cei care au refăcut universul „spiritului românesc integrat universului civilizației umane”, de la Liviu Rebreanu la Marin Preda, se află și Florea Burtan, „cu o poezie întemeiată pe metafizica întâlnirii cu cosmosul, sub cerul luminat doar de stelele întotdeauna vii și în continuă căutare de sine”. Poezia sa „nu se depărtează de mit, ci, dimpotrivă, mitizează”.

Totodată, Florea Burtan se delimitează, în tradiția poeziei teleormănene, de Zaharia Stancu, cel care „demitizează satul”, în acest caz având de-a face cu „o așezare timorată de istorie, care jefuiește pur și simplu sensibilitatea spiritului, împingându-l spre goliciunea ființei care nu-și mai găsește locul și rostul”. Florea Burtan „reîntemeiază mitul prin accentele sale romantice”, el „nu se supune istoriei tocmai prin evocarea mitului” (în vreme ce Zaharia Stancu „se lasă copleșit de volburile vremurilor”), cum, deopotrivă, „păstrează satul, căutându-l în vis și-n realitatea cuvântului” (în timp ce Zaharia Stancu „îl descrie decojit de legenda care i-a fost menită să-i spulbere sărăcia”).

Asemenea lui Ioan Alexandru, care își vedea satul „triadic așezat dintotdeauna”, păstrând adică legăturile cu cele trei straturi, cu „Ființa supremă a sufletului”, cu „natura neprihănită” și cu cel „al Cuvântului, al Scripturilor”, straturi ce reprezentau legături fără de care „o operă nu poate dobândi viabilitate și credibilitate de mai lungă durată peste vama și puterea vremurilor”, la fel și Florea Burtan este ținut legat de aceste „trei legături” de pământul satului și de universul de deasupra lui. „Poezia, proza și publicistica lui Florea Burtan refac aceste legături. Dar înainte de toate, cu rănilor sale ascunse în cântec, rămâne poet.”...

Florea Burtan este întrutotul un optzecist, un postmodern cu o voce distinctă, iar temeiorile acestei caracterizări stau în toată opera sa...

Stan V. Cristea